

MAAMAGNETISMISTA

Radio OH:lle kirjoittanut geofysiikan dosentti, tohtori *Risto Jurva*.

(jatkoa n:roon 6 1943).

Maamagneettisten ilmiöiden tutkiminen oli tähän saakka ollut siinä suhteessa rajoitettua, että havaintojen teko oli yksityisten tutkijain henkilökohtaisen uutteruuden ja harrastuksen varassa. Kun kuitenkin *Celsius* ja *Canton* jo olivat todennet, että eräät n.s. magneettiset häiriöt samaan aikaan saattoivat ilmetä verrattain kaukana toisistaan olevilla paikoilla, kuten Lontoossa ja Upsalassa ja kun *Arago* myöhemmin totesi saman seikan n.s. magneettisiin myrskyihin nähden Pariisissa ja Kasanissa, vaikka nämä kaupungit sijaitsevat noin 47:n meridiaaniasteen päässä toisistaan, oli ilmeistä, että koko maamagneettinen havaintotyö vaati laajemman pohjan ja perustan kuin mitä varemmin oli näyttäytynyt tarpeelliseksi.

v. Humbolt rakensikin sen takia jo vuonna 1827 ensimmäisen maamagneettisen observatorion Berliiniin ja hänen ehdotuksestaan Pietarin Tiedeakatemia perusti samanlaiset m.m. Pietariin, Kasaniin, Barnauliin, Nertschinskiin ja Pekingiin.

Ne havainnot, jotka näitten observatorioiden keskeytymättömän työskentelyn kautta saatiin maapallon magneettisten olojen selvitystä varten kootuksi, olivat siksi arvokkaita, että *Gauss* ja *Weber* jo vuonna 1934 perustivat "Die magnetische Verein"-nimisen seuran, jonka aloitteesta yhä useammalla paikkakunnalla alettiin suorittaa samanaikaisia maamagneettisia havaintoja. Ja tällöin kävikin selville, että magneettiset häiriöt yleensä, mutta ennen kaikkea magneettiset myrskyt jyrkkine, suurine vaihteluineen tuntuivat samalla hetkellä yli koko Euroopan, olipa olemassa sellainenkin mahdollisuus, että ne saattaisivat ajoittain tuntua yli koko maapallon. Magneettisten observatorioiden verkostoa laajennettiin sen takia jatkuvasti, m.m. *Royal Society*'n toimesta, joka perusti asemat Torontoon Canadassa, Hobartoniin Tasmaniassa, Kapkaupunkiin ja St Helenan saarelle.

Suomessa *G. G. Hällström*, mutta ennen kaikkea *J. J. Nervander* harrastivat näihin aikoihin m.m. maamagneettisten ilmiöiden tutkimista ja viimeksimainittu aloitteesta perustettiin, v. Humboldtin kehoituksesta, vuonna 1840 Helsinkiin maamagneettinen observatorio.

Kun tällä tavalla ennen pitkää lähes koko asutulla maapallon osalla samoin kuin valtamerillä, missä säännöllisesti merenkulkua harrastettiin, suoritettiin ohjelmanmukaisesti jatkuvia maamagneettisen voiman elementtien mittauksia, puuttui havaintoja varsinaisesti enää vain napa-alueilta, jotka kuitenkin tieteellisessä

katsannossa, m.m. magneettisten napojensa ja revontuliensa takia, olivat ensiluokkaisen tärkeitä alueita. Kun kaikista suurista saavutuksista huolimatta tiedot maapallon magneettisesta tilasta useissa kohdin lisäksi pysyivät puutteellisina, asetti saksalainen v. *Neumayer* elämäntehtäväkseen maamagneettisen tutkimuksen täydellistytymisen. Ja hänen ansiostaan saatiinkin vihdoin toteutetuksi v. *Weyprecht*'in alunperin tekemä ehdotus napa-alueiden olojen tutkimukseksi, kun polaarivuonna 1882/83 ryhdyttiin, siihen saakka jo vuosikymmeniksin eteenpäin suurisuuntaisimpaan kansainväliseen, geofyysilliseen yhteistyöhön Pohjoisen Jäämeren seutujen, ja polaarivuonna 1902/03 Antarktiksien l. eteläisten napaseutujen olojen selvittämiseksi. Viimeksimainittu vuoden jälkeen *Carnegie-Institutio* jatkoi *Bauer*'in johdolla niiden maapallon osien, jotka vielä olivat puutteellisesti tutkittuja samoin kuin valtamerien magneettisten olojen selvitystä.

Kuluvan vuosisadan aikana maamagneettinen tutkimustyö on vielä huomattavasti laajentunut n.s. magneettisen kartoituksen kautta. Meillä *Suomen Maantieteellinen Seura* oli jo vuonna 1901 tehnyt aloitteen maan magneettisesta kartoituksesta, mutta lopullinen päätös tehtiin vasta vuonna 1908 ja työt aloitettiin vuonna 1910. Tässä kartoitustyössä, joka jo on saatu päätökseen ja jonka suureksi osaksi on suorittanut Ilmatieteellisen laitoksen nykyinen johtaja, professori *J. Keränen*, sijaitsevat havaintopisteet, joissa magneettiset elementit ovat määrättyt, noin 20—30 km päässä toisistaan. Ja kartoitustyön n.s. kanta-asemana, jollainen tämänlaatuissa mittauksissa on tarpeen, on ollut *Suomen Tiedeakatemia*n vuonna 1910 perustettu Sodankylän magneettinen observatorio.

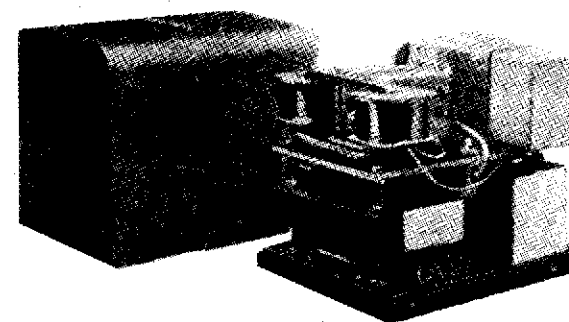
*

On ymmärrettävää, että edelläkuvutulla tavalla valtavasti kasvanut maamagneettinen havaintotyö aikaa myöten toi runsaasti uutta lisää myös maamagnetismin luonteen selvitykseksi.

Jo Gilbert oli esittänyt — kuten varemmin on mainittu — ajatuksenaan, että syy maamagnetismiin oli itse maapallossa ja hänen jälkeensä esitettiin useita hypoteeseja, kuten Halley'n, Euler'in ja Hansteen'n hypoteesit, joissa n.s. keskusmagneettien avulla koetettiin johtaa maapallon havaittu magneettinen tila. Kun tyydyttävää ratkaisua tällä tavalla ei saatu, ryhtyi Gauss

ALLFORMATOR

muuttaa erittäin tehokkaasti virtalajeja, jännitteitä sekä jaksolukuja.

TE SAATTE:

VAIHTOVIRTAA tasavirtaverkosta
VAIHTOVIRTAA akkuparistosta
VAIHTOVIRTAA halutun jännitteisenä tasavirtalähteestä
VAIHTOVIRTAA halutun jaksoisena vaihtovirtalähteestä
TASAVIRTAA vaihtovirtaverkosta
TASAVIRTAA toisen jännitteisenä tasavirtalähteestä

KÄYTTÖALAT:

Radiolähettimet ja -vastaanottimet, kenttäpuhelin- ja lennätinlaitteet, kaukonäkölaitteet, autojen, rautatievaunujen, pelastusveneidä sekä lentokoneiden erikoislaitteet erilaisia virtalajeja ja jännitteitä varten.

Neon-laitteita, elohopea- ja natriumilamppuja, sähköuuttausta, akkujen latausta, matalajännitevalaistuslaitteita, moottoreita sekä sähkölääketieteellisiä laitteita.

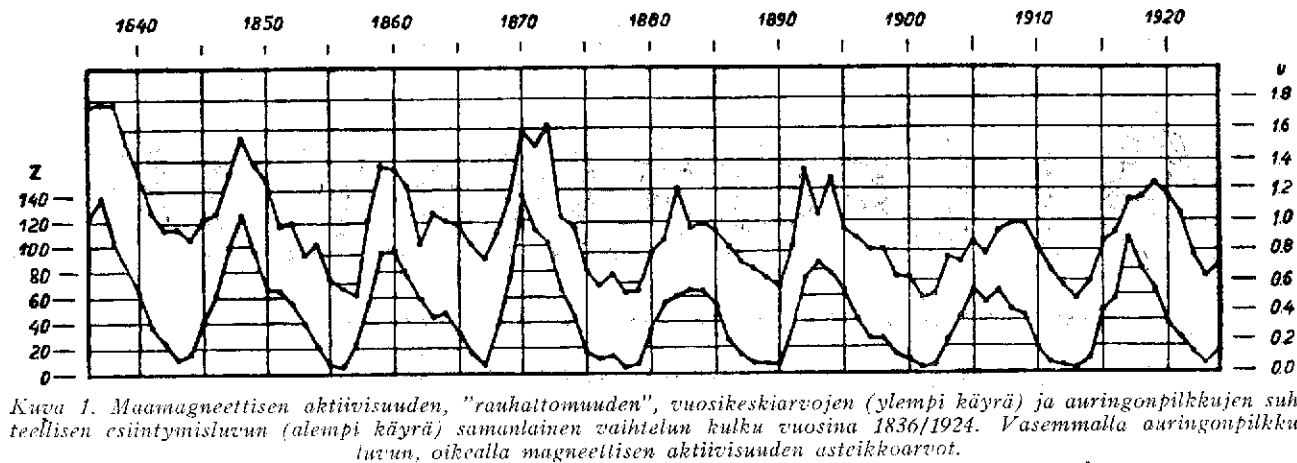
ALLFORMATOREITA

valmistetaan aina 20 KVA tehoiksi yhdessä laitteessa.

Pääedustaja Suomessa:

Oy. RADIO E. HELLBERG

LAUTTASAARI — PUH. 67371 VAIHDE

maamagneettisissa teoreettisissa tutkimuksissaan käsittelemään probleemia tekemättä mitään suoranaista otaksumaa maamagnetismin luonteesta. Hän johti maapallolle n.s. magneettisen potentiaalilin, josta magneettisen voiman suuruus ja suunta oli johdettavissa, mutta tuli silloin kuitenkin sellaiseen tulokseen, että osa magneettisesta voimasta aiheutui maapallon ulkopuolisesta tekijästä. Itse maapallon n.s. magneettiseksi momentiksi, s.o. suureen arvoksi, joka määräsi maapallon magnetisoinnin määrän hän sai arvon 8.4×10^{25} Gaussia. Tämä arvo on sama, kuin kyllästymiseen saakka magnetisoidun teräspallon magneettinen momentti, kun pallon säde on 243 km eli noin 1/26 osa maapallon säteestä, jolloin sen kenttä vastaa maapallon kenttää. Osa maapallon magneettisen kentän voimakkuudesta, johtui kuitenkin — kuten Gauss oli osoittanut — maapallon ulkopuoleisesta tekijästä ja tämän osan suuruuden Schmidt on laskenut olevan noin 1/40 kentän koko voimakkuudesta. Tällainen kenttä voi syntyä vain maapallon ulkopuoleisten sähkövirtausten kautta ja sellaisia virtauksia tiedämme m.m. ylimmissä ilmakerroksissa löytyvän, mahdollisesti kauvempanakin avaruudessa. Näyttääkin siltä, kuin koko aurinkokuntamme muodostaisi yhtenäisen sähkömagneettisen kokonaisuuden, jossa voimakkaimmat tapahtumat kytkeytyisivät valtaviin purkauksiin auringossa ja näyttäytyisivät m.m. auringon toiminnan vaihtelua osoittavassa auringon pilkkujen 11-vuotisessa jaksossa. Tätä seuraa uskollisesti yhtäpitkä revontulien lukuisuuden vaihtelujakso ja samanlainen kulku maamagneettisen n.s. aktiivisuuden vaihteluissa (kuva 1). Että auringontapahtumien vaikutus on näin suuri johtuu siitä, että aurinko itse on magnetisoitu. Vuonna 1908 osoitti nimittäin amerikkalainen astrofysikko Hale n.s. Zeemannin efektiin avulla, että auringon pilkuilla on oma magneettinen kenttensä ja että auringon magneettinen momentti oli 43×10^{32} Gaussia eli 50 000 000 kertaa suurempi kuin maapallon. Kun nyt auringossa alituisesti tapahtuu

muutoksia, syntyy auringonpilkkuja ja n.s. soihtuja l. protuberansseja, vaikuttavat näiden kentät auringon kokonaiskenttään ja aiheuttavat vaihteluja, jotka leviävät edelleen. Lisäksi tulee vielä auringosta suoranaisesti leviävien sähköhiukkasten aiheuttamat indusoidut vaihtelut, joten maapallon magneettinen kenttä on jatkuvasti "rauhaton". Chapman on laskenut, että keskikovan magneettisen myrskyn yhteydessä purkautuva energia on noin 4×10^{22} Ergiä, s.o. noin 1 % pyörivän maapallon n.s. elävästä voimasta, joka on 26×10^{36} Ergiä.

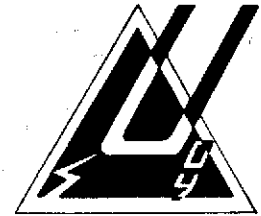
Juurimainitun energiasiirron välittää maapallon ja sitä ympäröivän avaruuden magneettiset kentät. Miten tämä välitys tapahtuu, suoriutuuko se välittömästi tai välillisesti, tai onko siirros eräänlaista induktiota avaruuskenttien ja avaruudessa kiertävien sähkövirtojen kesken, on vielä ratkaisematta. Joka tapauksessa on todettu lähes samalla sekunnilla tapahtunut erään yksinäisen auringonpilkun ja siis samalla myös sen magneettisen kentän muuttuminen ja voimakas maamagneettisen kentän häiriintyminen l. magneettinen myrsky, kuten sattui syysk. 1 p:nä 1859, jolloin Carrington huomasi muutoksen eräässä pilkussa ja totesi samanaikaiset magneettisten elementtien häiriintymiset Kev'in observatorion rekisteröinneissä.

Todettuna voitaneen sentakia joka tapauksessa pitää, että auringon sähköinen ja elektromagneettinen säteily, joka tunkeutuessaan maailman avaruuteen tapaa maapallossa "esteen", herättää sen läheisyydessä voimia, jotka vuorostaan aiheuttavat maamagneettisen kentän herkeämättömän rauhattomuuden ja aktiivisuuden, voimakkuuden vaihtelun, jolla osaksi on säännöllinen, palautuva eli jaksollinen, s.o. periodinen kulku, osaksi epäjaksollinen, aperiodinen, joka voimakkaammillaan ollessaan on juuri n.s. magneettinen myrsky.

Tieteen nykyistä kantaa vastaavan käsityksen maapallon magneettisesta kentästä saamme kuvasta 2, jossa valkoista "maapalloa" ympäröivässä mustassa "avaruudessa"

Radiotarvikkeita Asennustarvikkeita Korkeajännitetarvikkeita Sähkömoottoreita Valaisimia

- varastoista ja
- tehtailta
- myy

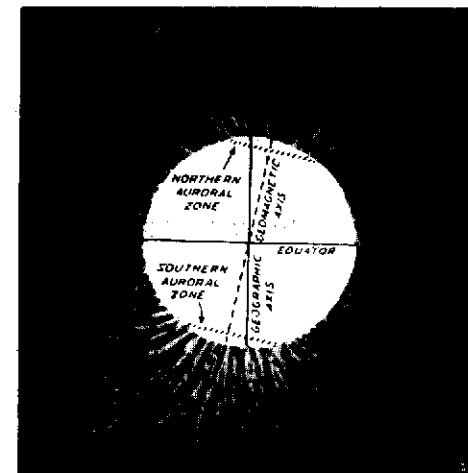

Uussähkö Oy.

HELSINKI

Vaihde 61806 • Mikonk. 15. B. 63.

deessa" vaaleat käyrät osoittavat magneettisia voimaviivoja, jotka navoista lähtien ympäröivät pallon. Kuvan pysty- ja vaakasuora halkaisija osoittaa, edellinen maa-

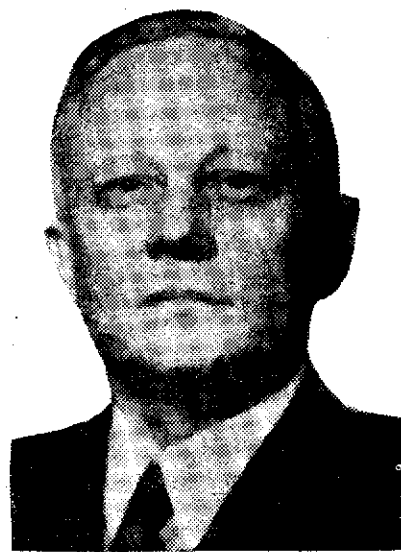

Kuva 2. Maapallon magneettinen kenttä. Valkoista "maapalloa" ympäröivässä mustassa "avaruudessa" tarkoittavat vaaleat käyrät magneettisia voimaviivoja, jotka navalta navalle avaruudessa kulkien kiertävät maapallon. Pystyhalkaisija tarkoittaa maapallon kiertoakselia, vaakasuora halkaisija ekvaattoria. Katkoviivoin piirretty halkaisija on magneettinen akseli ja sen molemmissa päissä olevat, pistein piirretyt jänneet tarkoittavat: ylempi revontulivyöhykettä pohjoisen, alempi revontulivyöhykettä eteläisen magneettinavan ympärillä.

pallon kiertoakselia, jähkimäinen ekvaattoria. Katkoviivahalkaisija on pallon magneettinen akseli ja pisteillä piirretyt jänneet vastaavat revontulivyöhykkeitä, ylempi pallon magneettisen pohjoisnavan, jähkimäinen pallon magneettisen etelänavan ympärillä.

Maamagneettinen kenttä vastaa fysikaalisessa katsannossa painovoimakenttää siinä suhteessa, että molemmissa valitsee "suunnattu" voima ja massojen vetovoimia ja että molemmat lisäksi luonteeltaan ovat yleismaailmallisia, kosmiallisia. Maamagneettinen kenttä eroaa painovoimakentästä taasen siinä, että edellisessä magnetisoi kappaleeseen, ainakin kun magneettinen kappale on sitä suuruusluokkaa kuin mitä me voimme valmistaa, vaikuttaa vain vääntävä-, momenttivoima, painovoimakentässä aineelliseen massaansa sitävastoin liikkeeseen paneva voima. Lisäksi eroavat kentät toisistaan vielä siinä, että maapallon magneettinen kenttä taukoamatta voimakkuudeltaan vaihtelee, on "rauhaton", jota vastoin maapallon painovoimakentän vaihtelut ovat, mikäli niitä varmaan on voitu osoittaa, hyvin vähäisiä, melkein täysin toteutamisrajoilla.

Suosikaa ilmoittajiamme!

PÄÄJOHTAJA S. J. AHOLA
50-VUOTIAS.

Posti- ja lennätinlaitoksen pääjohtaja S. J. Ahola täytti 8 pñä toukokuuta 50 vuotta.

Hän on syntynyt Alavuudella ja käynyt koulunsa Vaasassa. Vv. 1912—1935 hän toimi eri viroissa rautateillä. Suoritti virkansa ohella ylemmän oikeustutkinnon ja sai varatuomarin arvon v. 1932. Vuonna 1935 nimitettiin hänet kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöön hallitussihteeriksi sekä v. 1941 saman ministeriön esittelijäneuvokseksi. Ministeriössä ollessaan hän hoiti m.m. posti- ja lennätinlaitoksen sekä yleisradion toimialaan kuuluvat asiat. Posti- ja lennätinlaitoksen pääjohtajaksi hän tuli keväällä 1943.

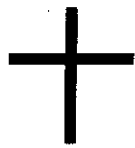
Pääjohtaja Ahola on kuulunut lisäksi valtion toimi- ja valiokuntiin sekä erilaisiin asiantuntijalautakuntiin. Hän on tehnyt useita ulkomaisia tutkimusmatkoja sekä edustanut maataamme kansainvälisissä neuvotteluissa ja kokouksissa. Jäsenenä hän on O/Y Suomen Yleisradion ja Suomen Matkat r.y:n hallintoneuvostoissa sekä Aero O/y:n johtokunnassa.

Nuoruudessaan oli pääjohtaja Ahola mukana m.m. Aunuksen retkellä v. 1919.

Lehtemme lausuu täten parhaimmat onnittelut merkkipäivän johdosta.

70-VUOTIAS MERIKAAPELI.

Kulttuurihistorian suurimpia teknillisiä aikaansaannoksia, todellinen sensatio aikanaan, oli ensimmäisen merenalaisen kaapelin laskeminen Euroopan ja Amerikan välille 70 vuotta sitten. Sitä ennen oli tehty monta epäonnistunutta yritystä. Yritys muodostui käytännöllisesti toteutuskelpoiseksi vasta kun muuan amerikkalainen meriupseeri v. 1850 keksi luotausmenetelmän, jolla hän pystyi mittaamaan meren syvyyksiä ja löysi merenalaisen ylängön Irlannin ja New Foundlandin välillä. Tällöin tulitiin ajatelleeksi, että ylängö saattoi soveltaa "kaapeliharjanteeksi". Molempain maanosien liikemiesmaailmat olivat erityisen kiinnostuneita kaapelin laskemisesta, ja niiden aloitteesta perustettiin kaapeliyhtiö. Ensimmäinen merenalainen kaapeli aiottiin laskea Valenciasta Irlannista St. Johnsiin New Foundlandiin. Kaksi höyrylaivaa aloitti työn v. 1857, mutta kun oli päästy 450 km:n päähän rannikolta, kaapeli alkoi juosta niin nopeasti rummusta ulos, että rumpu tempautui irti ja katosi syvyyteen. Yrityksestä ei kui-

RADIOSÄHKÖTTÄJÄ VEIKKO LINNA
KUOLLUT.

Suomen Radiosähköttäjälaiton jäsen, radiosähköttäjä *Veikko Linna* kuoli 13 pñä elokuuta 1942 kotipaikkakunnallaan Nivalan sairaalassa umpisuolen leikkaukseen, kuolemantapauksen tullessa valitettavasti kuitenkin vasta nyt, hänen omaistensa ilmoittamana, liiton tietoon.

Radiosähköttäjä *Linna* oli syntynyt 13 pñä marraskuuta 1915 Nivalassa. Suoritettuaan keskikoulututkinnon Raudaskylässä vuonna 1933, kävi hän 1-vuotisen maamieskoulun, jonka jälkeen työskenteli kotitilallaan Nivalassa kunnes ilmoittautui v. 1937 alkaneille kansainvälisille radiosähköttäjäkursseille. II lk. radiosähköttäjäpätevyystodistuksen sai hän 1 pñä syyskuuta samana vuonna. Laivasähköttäjänä toimi hän vain lyhyehkön ajan s/s Savoniassa, ollen myöhemmin sairaaloisuutensa takia estettynä vastaanottamasta laivasähköttäjän tointa.

Luonteeltaan vakavamielisenä ja rehtinä ammatitoverina, jätti hän jälkeensä kauniin muiston, joka tulee säilyneään sekä liiton että virkaveljien keskuudessa. Lähinnä jäivät suremaan vanhemmat ja veli.

tenkaan luovuttu, ja riemu oli suunnaton, kun v. 1858 kaapeliyhteys Valencia—St. Johns todella saatiin aikaan. Ilo muodostui kuitenkin hyvin lyhytaikaiseksi, sillä kun oli ennatetty sähköttää vain 4,359 sanaa toisesta maanosasta toiseen, kaapeliyhteys katkesi. Uusi kaapelinlaskemisyritys v. 1865 epäonnistui niinikään, ja vasta 5. elokuuta 1866 onnistuttiin aikaansaamaan lopullinen kaapeliyhteys maanosain välille. Matka oli 3,500 km. Mutta oli rakennettava kaapeliyhteys suoraan Yhdysvaltoihin saakka, ja se toteuttivat lopulta saksalaiset Siemens-veljekset v. 1874. Kaikista varotoimenpiteistä huolimatta kaapeli katkesi 5,000 m syvyyden kohdalla. Teknilliset apuneuvot olivat kuitenkin siihen aikaan kehittyneet niin pitkälle, että katkennut kaapeli onnistuttiin onkimaan merestä esille ja jatkamaan yritystä menestyksellisesti loppuun saakka. Siemens-veljesten kaapeli pystyi välittämään 19 sanaa minuutissa, mikä suoritus pysyi pitkän ajan voittamattomana.

AMATÖÖRITOIMINTAA?

Radioamatöörien toiminta tavallisessa rauhanaikaisessa mielessä on ollut jo vuosikausia pysähdyksissä. Sellainen on ainakin yleinen käsityksemme. Viimeisinä kuuluivat olevan toiminnassa etelä-amerikkalaiset vielä pari vuotta takaperin. Hyvin kuuluivat brasilialaisten ja argentiinalaisten puhelut, sähkötystä mainitsemattakaan, 14 Mj/s amatöörialueella. Yhdysvaltain amatöörien toiminta kiellettiin eräitä tunteja Pearl Harbourin tapauksen jälkeen.

Suuri olikin hämmästykseni kun 17/3 illalla kierrellessäni HQ 120-vastaanottimeni nuppeja kuulin 3580 kj/s kohdalla selvästi "D4RGF v D4UYD" ja hetken kuluttua myös vastauksen. ECO-lähtetimen jaksoluvun asettivat asemat aivan samaksi, niin että pystyin viritysnuppiin kajoamatta seuraamaan vilkasta ja esimerkillisen hyvin hoidettua BK-keskustelua. Joitakin numeroituja selväkielisanomia vaihtoivat keskenään. Niiden sisäilto ei sovi tässä selostettavaksi.

Ainakin jotkut saksalaiset amatööriasemat ovat siis toiminnassa entisin kutsumerkein. Todellisia amatöörejä kuulemani varmasti olivat käytetyistä lyhennyksistä "73, lbr frd" jne. päätellen. Kuitenkin palvelevat saksalaiset toiminnassa olevat amatööriasemat maanpuolustuksellisia tarkoituksia. Näin luottamuksellinen suhtautuminen radioamatööreihin sodankin aikana voi ennustaa vain hyvää mahdollisuuksistamme tulevissa rauhanaikaisissa kansainvälisissä radiokonferensseissa. Sillä esim. USA:n myötemielinen suhtautuminen lieene selviö.

OH2NM.

MERENKULKIJAIN PÄIVÄ.

Kuten viime vuoden marraskuun 24 pñä pidetyssä merenkulkijajärjestöjen ja muiden merenkulun kanssa tekemisissä olevien yhtiöiden kokouksessa päätettiin, vietetään vuosittain kesäkuun toisena sunnuntaina erikoista "merenpäivää", joka tänä kesänä sattuu kesäkuun 11 päiväksi. Huhtikuun 13 pñä kokoontuivat edellämainittujen järjestöjen ja yhtiöiden edustajat Merenkulkuhallituksessa neuvottelemaan päivän ohjelmasta, jonka käytännöllisistä järjestelyistä huolehtimaan valittiin tällöin pienempi n.s. ohjelmatoimikunta. Merenpäivänä tullaan myös sekä sanomalehtien että yleisradion välityksellä selostamaan merenkulun ja merenkulkijain tärkeää osuutta maamme taloudellisessa kehityksessä. Sota-ajan vuoksi ei tällä kertaa tulla järjestämään mitään erikoisia yleisiä tilaisuuksia tai kokouksia, vaan sen sijaan tulevat yleisradiossa tällöin esiintymään m.m. kauppa- ja teollisuusministeri Takki, sosiaaliministeri Aaltonen sekä merenkulkuhallituksen, merenkulkijajärjestöjen, merimieslähetyseuran y.m. k.o. yhtiöiden edustajat.

SUOMEN MERIMIESLÄHETYKSEN JOHTAJA

rovasti *Jauhiainen* jättää lähiaikana toimialansa, jota hän on parikymmentä vuotta hoitanut ja siirtyy Kauhavan seurakunnan kirkkoherraksi. Merimieslähetystä johtaa hänen lähdeettään väliaikaisesti kirkkoherra Daniel Orädd, kunnes asessori Kurki-Suonio vuoden kuluttua astuu merimieslähetyksen johtoon.

TUKUTTAIN JA VÄHITTÄIN

toimitamme jatkuvasti
kaikenlaisia

RADIO- JA SÄHKÖ- TARVIKKEITA

B. MELART & Co.

HELSINKI
RICHARDINK. 1 - PUH. 31 807

SUOMALAINEN HI. MARGARETHA UPONNUT.

Sunnuntaina 26. 3. klo 15 aikaan saapui Trelleborgin satamaan trelleborgilainen hl. Ligur, jolla oli suuri aukko keulassa. Se oli ajanut yhteen suomalaisen hl. Margarethan kanssa ja Ligurissa oli Margarethan koko 24-henkinen miehistö, 20 miestä ja 4 naista. Yhteenajo oli tapahtunut sunnuntai-aamuna klo 4.25 Möenin ja Gjedserin välillä ja Margaretha oli uponnut 50 minuttin kuluttua.

Miehistö otettiin köysitikkaita myöten Liguriin. Kukaan Margarethan miehistöstä ei loukkaantunut ja sen onnistui saada myös osa henkilökohtaista omaisuuttaan mukaansa. Yhteenajon sattuessa suomalainen alus oli ankkurissa. Ruotsalaisen laivan päällystö ilmoittaa yhteenajon syyksi sen, että suomalaisen aluksen lyhdyt olivat verhotut ja että saksalaisen vartioaluksen valonheittimet ja morselamput häikäisivät tähtystystä. Margaretha oli 2,975 tonnin kantoinen ja rakennettu v. 1919 Fredriksstadissa Norjassa. Sen omisti Suomen Höyrylaiva Oy. Radiosähköttäjänä toimi laivassa hra Leo Lövgren.

MERENKULKUNEUVOS PAULIN 70-VUOTIAS.

Helmikuun 25 päivänä täytti laivanvarustaja, merenkulkuneuvos *Johan Werner Paulin* 75 vuotta.

Toimittuaan aikaisemmin Viipurissa, siirtyi hän talvisodan jälkeen Turkuun jatkaen siellä liike- ja laivanvarustustoimintaansa.

Suomen Radiosähköttäjälaitto ja lehtemme lausuvat täten myöhästyneet onnittelunsa.

SR:n TOIMINTAA.

Liiton johtokunta kokoontui 22 p:nä maaliskuuta 1944, jolloin esillä oli mm. seuraavat asiat.

Liiton jäsenluettelosta poistettiin radiosähköttäjä Olavi Erkkö Lampen, jäs. N:o 107, joka hukkuu 24 p:nä tammikuuta 1944 haaksirikossa Pohjanmerellä. Samoin poistettiin jäsenluettelosta radiosähköttäjä Veikko Linna, jäs. N:o 236, kuollut umpisuolen leikkaukseen jo 13 p:nä elokuuta 1942, mutta jonka kuolemasta vainajan omaiset vasta nyt ilmoittivat liitolle.

Helmikuun 6 p:nä pidettiin S. Konemestariiliiton huoneistossa merenkulkijajärjestöjen yhteinen neuvottelukokous, jossa keskusteltiin useista kaikkia merenkulkijoita koskevista asioista ja jossa kokouksessa myös SR oli edustettuna.

Merkittiin pöytäkirjaan, että Posti- ja lennätinhallitus on päivämäärällä 7. 2. 1944 ilmoittanut peruuttaneensa sopimatoman käyttäytymisen johdosta radiosähköttäjä Veikko Koromalta hänelle viimeksi 14. 8. 1944 antamansa II lk. radiosähköttäjä ja yleisen radiopuhelimenhoitajan todistuksen. SR:n jäsenenä ei Koroma ole ollut v. 1941 jälkeen, jolloin posti- ja lennätinhallitus ensimmäisen kerran peruutti häntä sähköttäjä todistuksen.

Helmikuun 23 p:nä jätettiin sekä SR:n että toisten merenkulkijajärjestöjen allekirjoittama yhteinen kirjelmä kauppa- ja teollisuusministeriölle, jossa ehdotettiin merimiehille menetystä omaisuudesta maksettavien korvaussummien korottamista. Kauppa- ja teollisuusministeri, jonka kanssa liiton edustajat olivat tällöin tilaisuudessa keskustellemaan, suhtautui ehdotukseen myönteisesti.

Maaliskuun 6 p:nä pidettiin merenkulkijajärjestöjen yhteinen neuvottelukokous, jossa keskusteltiin toimenpiteistä merimiesten sotavakuutuslain muuttamiseksi. Huhtikuun 5 p:nä pidetyssä yhteisessä kokouksessa oli esillä mm. ehdotus sosiaaliministeriölle jätettäväksi kirjelmäksi merimiesten vuosiloman luontoisetujen korvaussummien korottamisesta.

Johtokunnalle on tehty useita ehdotuksia jäsenten välisen kanssakäymisen vilkastuttamiseksi siten, että järjestettäisiin useampia tilaisuuksia keskinäiseen seurusteluun kuin mitä tähän saakka, kerran vuodessa pidetyn vuosikokouksen yhteydessä on ollut mahdollista. Tämän vuoksi päätti johtokunta jo 25/1 -44 pitämässään kokouksessa ryhtyä toimenpiteisiin erikoisen yhteisen illanvieton järjestämiseksi huhti—toukokuun vaihteessa. Mikäli tällaisesta "keväthuhlasta" olisi saatu myönteisiä kokemuksia, voitaisiin vastaanvanlainen tilaisuus järjestää joka vuosi. — Sodan aiheuttamien olosuhteiden vuoksi katsoi johtokunta kuitenkin nyt olevan syytä luopua suunnitellun tilaisuuden järjestämisestä.

Tulkoon tässä samalla merkityksi aikakirjoihin, että helmikuun 6 p:nä kokoontuivat eräät asiasta kiinnostuneet SR:n jäsenet rouvat liiton toimistoon neuvottelemaan alustavasti yhteisen naiskerhon perustamisesta, jollaisen aikaansaaminen jo useasti ennenkin on ollut puheenaiheena. Saamamme tiedon mukaan olivat läsnäolleet pitäneet tällaista yhteistoimintaa varsin suotavana sekä liiton jäsenkunnan kanssakäymisen vilkastuttamiseksi että muutenkin liiton toiminnan piristyttämiseksi. Nykyisin vallitsevat olosuhteet vaikeuttavat tietenkin suunnitellun yhteistoiminnan järjestämistä, mutta toivottavasti alulle pantu ja varmaankin kaikkien SR:n jäsenten mitä lämpimimminkin kannattama aloite heti olojen vaikeututtua pääsee toteutumaan.

Helsinki, 12. 4. -44.

Sihtööri.

Tukekaa
lehteämme kirjoituksin!

VIESTILAUKKU.

Liittomme Herra Sihtööri.

Isle of Man, 27. 1. -44.

Suur' kiitos 1. 11. -43 päiväystä kirjeestänne, jonka sain eilen sekä OH:sta, jonka sain muutama päivä aikaisemmin. Ikävä kyllä oli sensuuri tehnyt kirjeeseen melko paljon apuharvennusta, joten sotasalaisuudet eivät tulleet perille! Elinkustannukset ovat kai siellä vanhassa maassa nousseet lujasti, koska palkat aina vain paranevat.

Tällä rintamanosalla ei muuten ole tapahtunut mitään erikoista, ellemme ota lukuun influenssaepidemiaa, joka joulukuun alussa raivosi kämpillämme. Meikäläisistä oli Mr. Suutarinen viikon verran vuoteessa ja Alanne ja minä loikoilimme pari päivää. Sen jälkeen olemme saaneet yhden C-vit. pillerin joka päivä. Ne tulevat luultavasti Ruotsin lähetystön kautta. Pääasiallisena huolenamme nykyään on saada aikamme kulumaan niin pian kuin mahdollista. Monet ovat ratkaisseet sen menemällä päiviksi tšekäläisille farmeille töihin ja se onkin niitä parhaimpia ratkaisuja, sillä hermoille tämä kollektiivitalous tahtoo käydä ja helpottaa, kun pääsee vähäksi ajaksi ulos ja näkee uusia kasvoja ympärillään. Eilen otettiin muutama mies suomalaisille vangeille tuttuun paikkaan, nimittäin kivityömaalle. Kivien painoa tosin huomattavasti helpottaa se seikka, että työ on kokonaan vapaaehtoista. Työstä puheen ollen on toistakymmentä miestä kesästä alkaen maalailut kämppiämme ja käyttäviä ja ovat ne nyt melko siistissä kunnossa. Viimeistä taloa paraikaa "finishteitään". Tässä kirjoittaessani työstä, tuli kamalana aavistukseksi mieleeni, että taitaa olla jynssäysvuoro ensi lauantaina.

Suoritamme nimittäin joka lauantai suursiivouksen ja vuoro tulee jokaiselle noin kerran kuukaudessa. Joka kolmas kuukausi joutuu messikaliksi, ellei ole niin laiska tai on liikaa rahaa, että palkkaa etulaisen. Pyykinpesu on vielä eräs laiskasta miehestä vastenmielinen homma, mutta jos on rahaa, pääsee sitäkin vaivasta, sillä kämpällä on pyykkäri, joka pesee määrätyn taksan mukaan. Räättäli, parturi, puusepät, kadunlakaisija, kanttiininhoitaja sekä kanojen ja ankkojen päämies ovat vielä sellaisia yhteishyvän palvelijoita. Koetimme syksyllä saada siiankin joukkoomme, mutta kaupungin talolta se kiellettiin. 7 ankkaa ja kymmenkunta kanaa meidän kuitenkin onnistui saada. 4 miestä tekee viikossa 3 "set"iä shakkinappuloita siihen kuuluvine laatikkoinen ja lautoineen, joten vilkasta työn tohinna täällä on ruvennut olemaan. Merikoulu pääsi parempaan vauhtiin sen jälkeen kun vähän ennen joulua saimme oppikirjat Suomesta. Oppikirjojen mukana tuli satakunta romaania ja muita kirjoja, joten lukemista on riittänyt. Lukemalla (jos ei työllä) tuleekin suurin osa ajasta tapettua. Kerran viikossa pääsemme tšekäläiseen elokuvateatteriin. Elokuvien omistaja saa kyllä valuuttaa filmistään, joten se ei ole mitään hyväntekeväisyyttä. Urheiluhommat ovat sateisten ja tuulisten ilmojen takia parina viimeisenä viikkona jääneet takapajulle. Viimeksi pelasimme jalkapallo-ottelun italialaisten kanssa loppiaisena. Ottelun tuloksesta en häveliäisyysyistä viitsi mainita mitään. Nyrkkeilyä ja painia on harrastettu pari kertaa viikossa.

Paperi tekee loppuaan, joten suljenpa sanaisen arkkiini lähettämällä paljon terveisiä meiltä kaikilta. Mr. Lepistö on ollut pari kuukautta sairaalassa jonkinlaisen polvivian vuoksi, muuten olemme kaikki o.k. So long

Veikko Jyvä.

P. S. Kirjeitani ei vaivaa mikään copyright, niin että jos katsotte sen kannattavan, pankaa vain lehteen. Sama.

LAKI MERIMIESLAIN MUUTTAMISESTA.

Annettu Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1943.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä maaliskuuta 1924 annetun merimieslain 6 ja 41 §§ näin kuuluviksi.

6 §. Jos alus meriturman johdosta tuhoutuu tai jos se meriturman tapahtuttua julistetaan kuntoonpanokelvottomaksi, lakkaa päällikkyyssopimus olemasta voimassa, jollei siinä ole toisin sovittu; kuitenkin on päällikkö velvollinen palkkaa, asuntoa ja elatusta vastaan jäämään paikalle ja järjestämään alusta ja lastia koskevat asiat.

Päällikön oikeudesta palkkaan työttömäksi joutuessaan, maksuttomaan kotimatkaan ynnä palkkaan ja elatukseen matkan kestässä sekä korvauksen saamiseen menettämästään henkilökohtaisesta omaisuudesta on voimassa, mitä 41 §:ssä merimiehestä on säädetty.

41 §. Jos alus meriturman johdosta tuhoutuu taikka jos se meriturman tapahtuttua julistetaan kuntoonpanokelvottomaksi, lakkaa merimiehen työsopimus olemasta voimassa, jollei siinä ole toisin sovittu; kuitenkin on merimies velvollinen palkkaan, asuntoa ja elatusta vastaan ottamaan osaa pelastustyöhön ja jäämään paikalle, kunnes meriselitys on annettu.

Milloin suomalainen merimies aluksen tuhoutumisen vuoksi joutuu työttömäksi, on hänellä oikeus saada palkka ajalta, jonka hän sellaisesta syystä on ilman tointa, kuitenkin enintään kahdelta kuukaudelta yli sen ajan, miltä hän 1 momentin mukaan on oikeutettu saamaan palkkaa.

Jos suomalaisen merimiehen toimi aluksen tuhoutumisen vuoksi lakkaa ulkomaan paikassa, on hänellä oikeus saada valtion kustannuksella maksuton matka Suomessa olevaan kotipaikkaansa ynnä elatus matkan aikana, niin myös laivanisännältä palkka matkan ajalta, sikäli kuin hän ei saa matkan ajalta palkkaa 2 momentin mukaan. Merimies on kuitenkin velvollinen ottamaan toimen toisessa aluksessa, niinkuin 28 §:n 1 momentissa on säädetty.

Aluksen tuhoutuessa tahi merirosvoituksen, tulipalon tai muun alusta kohdanneen haverin johdosta hävinneestä henkilökohtaisesta omaisuudesta on suomalaisella merimiehellä oikeus saada laivanisännältä korvaus perusteiden mukaan, jotka valtionkassasta vahvistaa.

Helsingissä, 7 päivänä toukokuuta 1943.

Tasavallan Presidentti Risto Rytö.
Sosiaaliministeri K.-A. Fagerholm.

KANSANHUOLTO-TIEDOITUKSIA.

Laivan ostokirjaa käyttävän aluksen muonitusperusteet:

Henkilöä kohti saadaan luovuttaa, ellei toisin määrätä:

- a) viljaluottoita, joihin lasketaan myös herne, E-leipäkorilla jaettava annos, josta valkeita vehnä jauhoja 50 g päivää kohden;
- b) sokeria tai siirappia 17 g päivää kohden;
- c) kahvinvastiketta 15 g päivää kohden;
- d) rasvaa 25 g päivää kohden, josta 15 g meijerivoita ja 10 g muuta ravinto- tai ruokarasvaa mikäli muuta ravinto- tai ruokarasvaa on paikkakunnalla saatavissa, muuten meijerivoita. (Mikäli juustoa on saatavissa, saadaan sitä meijerivoita tilalle luovuttaa kaksinkertainen määrä);
- e) tuoretta maitoa satamassa oltaessa M-kortilla jaettava annos päivää kohden, ellei toisin määrätä;
- f) pullokermaa tai tiivistettyä säilykemaailtoa 3 litraa 4 viikkoa kohden, ei kuitenkaan aluksen ollessa satamassa siltä ajalta, jonka alus on satamassa yli 7 vuorokauden ajan;
- g) lihaa tai lihajalosteita mk 2:25 arvosta päivää kohden (mikä vastaa nykyisten hintain mukaan keskim. 90 g naudanlihaa tai 60 g sianlihaa). 1/2-lihajalosteita saadaan kaksi kertaa ja 1/3-lihajalosteita kolme kertaa niin paljon kuin ostoluvan rahamäärä osoittaa;

- h) marmeladia 20 g päivää kohden;
- i) sokeriinia 1 g kuukautta kohden;
- j) pesusaippuaa 125 g 4 viikkoa kohden;
- k) kalan ostolupia saadaan antaa kansanhuoltolautakunnan harkinnan mukaan paikalliset olosuhteet ja jakelumahdollisuudet huomioon ottaen;

1) tupakkavalmisteita Y1 yleisostokortilla jaettava annos tai vastaavasti sokeria tai siirappia Y2 yleisostokortilla jaettava annos;

Perunajauhoja ja muita säännöstelyn alaisia elintarvikkeita ei saada luovuttaa, ellei toisin määrätä.

Edellä mainituista annoksista luovutetaan aluksen henkilökuntaan kuuluvan henkilökohtaiseen käyttöön: sokeri tai siirappi kokonaisuudessaan, voita 15 g päivässä (tai juustoa kaksinkertainen määrä), tuore maito kokonaisuudessaan, 3/4 pullokermaa tai säilykemaailosta sekä pesusaippua kokonaisuudessaan. Muu luovutetaan laivan keittiön yhteistä ruoanpitoa varten.

Edellä mainitun pesusaippuamäärän lisäksi saadaan antaa pesusaippua ostolupia konemiehistölle 250 g ja kansimiehistölle 125 g henkilöä ja 8 viikkoa kohden.

Aluksille sen tarvetta varten saadaan antaa ostolupia 500 g pesusaippuaa tai suopaa laivaväkeen kuuluvaa ja aluksessa muuten säännöllisesti työskentelevää henkilöä ja 4 viikkoa kohden, sekä muiden pesuvaatteiden paitsi mainittujen vaatteen pesua varten 250 g pesusaippuaa 17 vaatekiloa kohden.

"Merimiehen ostokorttikirja".

Kansanhuoltoministeriö on painattanut pientä taskukokoa olevan, n.k. merimiehen ostokorttikirjan, joka jaetaan henkilökunnalle niissä aluksissa, joihin muonaa hankitaan laivan ostokorttikirjalla.

Ostokorttikirjaan merkitään ostokorttien vastaanotot ja luovutukset, ostoluvat jne.

Merenkulkijoiden on syytä tarkoin säilyttää ostokorttikirjansa.

Otteita Kansanhuoltoministeriön säännöstelytiedoituksista.

Ryhmä 1, alaryhmä 3, N:o 44 (611) 5. 2. 1944.

Aluksen palvelukseen otetun henkilön ostokorttien palauttaminen.

Niinkuin edellä on mainittu, henkilön, joka tulee aluksen palvelukseen, jolla on laivan ostokirja, tulee luovuttaa pois kaikki ostokorttinsa, vaatetuskorttia lukuunottamatta. Asianomainen henkilö voi luovuttaa ne ensinäkkin suoraan kansanhuoltolautakuntaan sen antamaa kuittia vastaan. Toiseksi asianomainen henkilö voi luovuttaa ostokortit aluksen päällikölle edelleen toimitettavaksi kansanhuoltolautakunnalle, joka tekee merkinnän vastaanotetuista ostokorteista asianomaiselle henkilölle luovutettavan merimiehen ostokorttikirjaan.

Viimeksi mainitussa tapauksessa aluksen päällikön tulee huolellisesti erottaa eri henkilöiltä vastaanottamansa ostokortit, jotta ne eivät sekaantuisi toisten kanssa sen kautta, että niistä — vastoin määräyksiä — puuttuisivat niihin merkittäväksi tarkoitettujen henkilöiden tiedot.

Erikoisostokorttien antaminen.

Paitsi ostolupia annetaan eräissä tapauksissa niiden sijasta erikoisostokortteja, kuten seuraavassa tarkemmin selostetaan.

a) Tupakkavalmisteet ja vastaava ylimääräinen sokeri. Jokaiselle aluksen henkilökuntaan kuulualle, jolla voimassa olevien määräyksen mukaan on oikeus saada tupakkavalmisteiden hankkimiseen oikeuttava ostokortti (nykyisin vuonna 1922 tai sitä ennen syntyneelle mieshenkilölle ja vuonna 1918 tai sitä ennen syntyneelle naishenkilölle), saadaan pyynnöstä luovuttaa tupakkavalmisteiden hankkimiseen oikeuttavia S3 kortteja jätettävänä selostetulla tavalla.

Kutakin aluksen palveluksessa olevaa henkilöä varten luovuttaa kansanhuoltolautakunta S3 kortteja koko korttikaudeksi (jolla tarkoitetaan aikaa 1. 2.—31. 5. tai 1. 6.—30. 9. taikka 1. 10.—31. 1) siten, että kalenterikuukautta kohden annetaan 4 kpl. S3 kortteja, ellei toisin määrätä. Mikäli henkilö on otettu maista aluksen palvelukseen korttikauden aikana, annetaan hänelle kuitenkin S3 kortteja vain hänen luovuttamassaan Y1 yleisostokortissa jäljelläolevia tupakkaval-